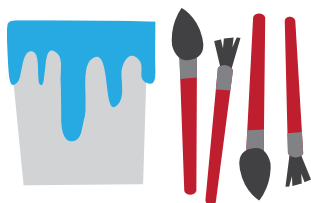

TAIDESTUDIOTOIMINTA

-taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä
edistävä toimintamalli

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
JOHDANTO	6
TAITEEN, KULTTUURIN JA TAIDESTUDIOTOIMINNAN VAIKUTUKSISTA	9
ERITYISTAIDETOIMINTA	12
TAIDESTUDIO-TOIMINTAMALLI	16
Yksilölliset tarpeet, joihin taidestudiotoiminta vastaa	16
Suositukset taidestudiotoiminnan sisällöstä	17
Suositukset taidestudiotoimintaan tarvittavista resursseista ja toimenpiteistä	18
KUVATAITEILIJAN AMMATISSA TOIMIMINEN	28
LYHYESTI JA SELKEÄSTI	30
LÄHTEET JA LINKIT	31

Yksityiskohta Markku Tolvasen teoksesta; Markku, Teemu, Kari ja Pentti 2017.
Kuva Petteri Vehmanen/ Autismisäätiö.

ESIPUHE

Tässä julkaisussa esitellään taidestudio-toimintamalli, jonka tavoitteena on jäsentää erityistaidetoiminnan alaa, parantaa erityistä tukea tarvitsevien visuaalisen alan taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä ja edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia oikeuksia taiteeseen ja kulttuuriin.

Julkaisu on tarkoitettu vammaispalveluiden palveluntuottajille laatusuosituksesi taidestudiotoiminnasta, jota toteutetaan osallisuutta ja työllistymistä edistävällä toiminnalla. Tavoitteena on, että vammaispalvelut kehittävät palveluitaan laatusuositusten mukaisesti ja pystyvät siten vastaamaan monipuolisemmin ja yksilöllisemmin palvelun käyttäjien tarpeisiin ja toiveisiin.

Taidestudiotoiminta -julkaisu esittelee tiiviisti erityistaidetoiminnan alan, taiteen, kulttuurin sekä taidestudiotoiminnan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia, taidestudio-toimintamallin sekä kuvataiteilijan työtä ja toimeentuloa.

Taidestudio-toimintamalli on syntynyt yhteiskehittelyn tuloksena syksyn 2018 aikana ja se on toteutettu muotoilun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyönä Kettuki ry:lle. Yhteiskehittämiseen osallistui taidestudioissa työskenteleviä erityistä tukea tarvitsevia taiteilijoita ja taideohjaajia sekä lukuisia Kettukin verkostotoimijoita ja asiantuntijoita, joita oli yhteensä lähes 50 henkilöä. Kehittämistyön aineistoa kerättiin taiteilijoiden, taideohjaajien ja palveluntuottajien edustajien yksilöhaastatteluista. Yhteiskehittämistä tehtiin yhteensä seitsemässä työpajassa Helsingissä, Lahdessa, Tampereella ja Jyväskylässä. Taidestudioissa työskentelevät taiteilijat ja taideohjaajat olivat kehittämässä taidestudio-toimintamallia alusta asti. Erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden tarpeet ja taidestudiotoiminnan vaikutukset perustuvat yksilöhaastatteluissa kerättyihin tietoihin.

Kiitos kaikille kehittämistyössä mukana olleille. Erityinen kiitos Kaarisilta ry:n päiväaikaisen toiminnan kuvataideryhmä, Autismisäätiön Vallilan ohjaus- ja valmennuspalveluiden taidestudio, Setlementti Tampereen NEO-omapolku Ateljee, Aula-työkotien Kannatusyhdistys ry ja Vertaistaitelijat -hanke. Kettukin ry:n toiminnanjohtaja Päivi Liljalle valtava kiitos yhteistyöstä ja kehittämistyön ohjaamisesta sekä toimintamallin visuaalisesta ilmeestä ja julkaisun taitosta kiitos taitava ja kärsivällinen Mari Villanen.

Mukavia lukuhetkiä, tahtoa ja innostusta edistää erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä ja yhdenvertaisia oikeuksia taiteeseen ja kulttuuriin.

Synnöve Jokelainen,
muotoilija, taideohjaaja

JOHDANTO

Jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti. Nämä ovat YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27. artiklan mukaan kulttuurisia perusoikeuksia.

Taiteeseen ja kulttuuriin osallistumisella on lukuisissa tutkimuksissa osoitettu olevan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia. Taide- ja kulttuuritoiminnan saatavuutta ja saavutettavuutta voidaan edistää juurruttamalla toimintaa osaksi sote- rakenteita, joka lisää ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta sekä vahvistaa kulttuuriin osallistumista.

Taidestudiotoiminta, jota toteutetaan vammaispalvelujen osallisuutta ja työllistymistä edistävässä toiminnassa, on tällä hetkellä vain harvojen palvelun käyttäjien saavutettavissa. Vain kymmenkunta palveluntuottajaa Suomessa toteuttaa taidestudiotoimintaa, jossa taiteen tekijät saavat laadukasta taiteellisen työn ohjausta, tukea taiteen kentällä ja taiteilijan ammatissa toimimiseen. Näin ollen läheskään kaikki halukkaat ja potentiaaliset eivät saa mahdollisuutta edes kokeilla taiteen tekemistä ja löytää sitä kautta omia vahvuuksia ja mielekästä vapaa-ajan harrastusta tai saada tukea ammatillisten unelmien toteuttamiseksi.

Vammaispalveluiden osallisuutta ja työllistymistä edistävä toiminta tavoittaa suuren osan palveluiden piiriin kuuluvista palvelun käyttäjistä. Toimintaa tarjoavilla palveluntuottajilla on taidestudiotoiminnan toteuttamiseen tarvittavat perusresurssit olemassa, kuten toimitilat ja sosiaalialan ammattihenkilöstö. Kuitenkin harvalla toimijalla on henkilöstössä taide- ja kulttuurialan koulutuksen saaneita ohjaajia ja muita välttämättömiä resursseja laadukkaan taidestudiotoiminnan toteuttamiseksi. Taidestudio-toimintamallin avulla vammaispalveluiden rakenteisiin voidaan kehittää pysyvää taide- ja kulttuurilähtöistä toimintaa. Toimintamalli on laatusuositus, jota palveluntuottajat voivat käyttää taidestudiotoiminnan kehittämisen tukena. Mallia voivat hyödyntää sekä olemassa olevat taidetoimijat että kokonaan uutta toimintaa kehittävät palveluntuottajat.

Taidestudio-toimintamalli sisältää kirjallisen osion, jossa kuvataan taidestudiotoiminnan sisältö ja toiminnan toteuttamiseen tarvittavat resurssit ja toimenpiteet. Lisäksi julkaisun osana on visuaalinen toimintamalli eli selkeä kuvitettu mallinnus taidestudiotoiminnasta, joka sisältää edellä mainittujen osioiden lisäksi palvelun käyttäjäprofiilit sekä tiivistelmän toiminnan vaikutuksista palvelun käyttäjille.

Toimintamallin kehittämisessä on hyödynnetty KVANKin Työn ja päivätoiminnan valiokunnan laatukriteerejä osallisuutta ja työllistymistä edistävässä toiminnassa. Vammaisten henkilöiden työ- ja päivätoiminta ovat uudistumassa

osallisuutta ja työllistymistä edistäväksi toiminnaksi. Laatukriteerit tekevät näkyväksi sen, mihin suuntaan palveluita sekä uudistuvaa työ- ja päivätoimintaa tulee kehittää. Laatukriteerit on suositeltavaa sisällyttää palvelujen hankintamenettelyihin siten, että palvelun ostaja sitoutuu hankkimaan laatukriteerit täyttävää palvelua ja palvelun tuottaja sitoutuu tuottamaan laatukriteerit täyttävää palvelua. Palvelunkäyttäjän tulee saada tietoa oikeuksistaan ja hänen yksilöllinen tilanteensa ja palvelun tarpeensa tulee huomioida palvelua suunniteltaessa. Laatukriteerit tulee ottaa huomioon myös taidestudiotoiminnan suunnittelussa ja toiminnan toteuttamisessa.

Laatukriteerit ovat syntyneet Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta KVANKin Työn ja päivätoiminnan valiokunnan laatukriteerityöryhmän aikansaannoksena vuonna 2016. Laatukriteerien taustalla ovat Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. YK-sopimuksen mukaisesti ihmisellä tulee olla itsemääräämisoikeus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä sekä edellytykset osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja olla yhteisön jäsen. Tavoitteena on yhteiskunta, jossa toteutuvat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, osallisuus ja syrjimättömyys. Palveluntuottajan tulee varmistaa, että palvelun käyttäjä saa riittävän tuen, jotta nämä tavoitteet voivat toteutua. Laatukriteerit ovat:

1. Tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen.
 2. Tuki muutoksiin ja siirtymävaiheisiin.
 3. Tuki lähiyhteisöihin liittymiseen.
 4. Tuki opintoihin pääsemiseen.
 5. Tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen.
 6. Tuki terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin.
 7. Tuki ammatillisiin opintoihin tai työhön pääsemiseen.
 8. Tuki itseilmaisuun ja luovuuteen.
 9. Tuki merkityksellisissä sosiaalisissa rooleissa toimimiseen.
 10. Tuki palvelujen sisältöihin ja toimintatapoihin vaikuttamiseen.
- (Roponen 2017.)

TAITEEN, KULTTUURIN JA TAIDESTUDIOTOIMINNAN VAIKUTUKSISTA

Taide- ja kulttuurikokemukset rikastuttavat elämää ja niillä on vaikutuksia elämäämme myös laajemmin. Taide ja taiteellinen toiminta on tutkimuksissa liitetty lukuisiin positiivisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, kuten sosiaalisen osallistumisen ja osallisuuden lisäämiseen, syrjäytymisen vähentämiseen sekä yksinäisyyden lievittämiseen. Taiteellisen toiminnan myötä on mahdollista oppia ja kehittää sosiaalisia taitoja, saada tukea ja rakentaa verkostoja, joita voi monin tavoin hyödyntää jokapäiväisessä elämässä. Osallistuminen taide- ja kulttuuritoimintaan voi tarjota mahdollisuuksia, tukea ja resursseja edistää terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisella tavalla jokapäiväisessä elämässä. (Sitra 2017.)

Taidestudio-toimintamallin kehittämistyössä tehdyissä haastatteluissa taiteilijat kertoivat, kuinka taidestudiotoimintaan osallistuminen on vaikuttanut heidän elämäänsä. Kerätyn aineiston perusteella voidaan esittää, että taidestudiotoiminnan vaikutukset taiteilijoiden elämään ovat olleet merkittäviä. Tuen tarpeiden vähenemisen, elämän taitojen vahvistumisen ja ammatillisen kehittymisen myötä taiteilijoiden osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan on lisääntynyt.

AMMATINHARJOITTAMINEN JA JATKOPOLUT

Taiteilijat ovat ammatillisen koulutuksen, tuetun ammatin harjoittamisen ja ammatillisten tunnustusten myötä kokeneet, että ovat tasavertaisia muiden taiteilijoiden kanssa. Ammatti-identiteetin vahvistumisen myötä on löytynyt uusia ammatillisia haaveita, kuten halu opettaa muita.

ITSETUNNON VAHVISTUMINEN

Taiteilijat voivat käyttää taiteellisessa toiminnassa vahvuuksiaan, mikä on lisännyt onnistumisen kokemuksia ja itsevarmuutta. Näyttelyissä taiteilijan teokset tulevat nähdä yleisölle ja samalla myös taiteilijan lahjakkuus ja vahvuudet tulevat tunnustetuksi. Positiivinen palaute ja onnistumisen kokemukset ovat lisänneet työskentelymotivaatiota ja halua oppia uutta sekä lisänneet rohkeutta toimia, osallistua ja olla osallinen.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LISÄÄNTYMINEN

Taideohjaajien havaintojen perusteella taidestudioissa pitkään työskennelleiden taiteilijoiden tuen tarve ja haastava käyttäytyminen on vähentynyt. Taiteen tekemisen myötä taiteilijat kokevat olevansa tyytyväisempiä omaan elämäänsä ja elämä tuntuu merkityksellisemmältä. Taiteilijat ovat voineet käsitellä erilaisia elämän kokemuksia ja tunteita taiteessaan. Taidestudioissa taiteilijat ovat saaneet tukea ja apua myös elämänhallinnan ongelmiin, mikä on lisännyt sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia. Myös säännöllinen päivä- ja viikkorytmi sekä ruokailu ovat lisänneet hyvinvointia.

SOSIAALINEN OSALLISUUS JA SOSIAALISTEN TAITOJEN VAHVISTUMINEN

Taidestudiotoiminnassa taiteilijat ovat voineet ilmaista itseään vapaasti, ovat saaneet oman äänensä kuuluviin taiteen keinoin ja he ovat voineet vaikuttaa taiteen kautta sen vastaanottajiin. Erilaissa sosiaalisissa rooleissa toimiminen on lisääntynyt. Taiteilijat ovat toimineet asiantuntijoina erilaisissa tapahtumissa Suomessa ja ulkomailla kertoessaan taiteesta ja sen vaikutuksista elämäänsä. He ovat toimineet erilaisissa rooleissa taiteen kentällä, esimerkiksi taideryhmän vertaisohjaajina.

Kokemusten myötä taiteilijoiden sosiaalinen verkosto on laajentunut. On saatu ystäviä ja on löytynyt oma yhteisö, jossa on hyväksytty ja turvallinen olo. Yhteisöön kuuluminen, kollegiaalinen keskustelu ja tuki ovat vahvistaneet taiteilijoiden sosiaalisia taitoja ja verkostoja. Yhteisön jäsenenä on voinut myös tukea ja auttaa muita. Ryhmätyöskentely ja erilaisissa yhteistyöprojekteissa työskentely ovat vahvistaneet vuorovaikutustaitoja. Erilaisiin kulttuuritapahtumiin osallistuminen osana taidestudiotoimintaa on koettu tärkeänä, koska voi olla siellä missä muutkin ja jakaa kokemuksia muiden kanssa. Lisäksi uudet kokemukset ovat rikastuttaneet elämää ja omaa ilmaisua.

LISÄANSIOT

Taiteilijat ovat saaneet lisäansioita teosmyynnistä, kuvitustöistä, tilaustöistä, ohjaustyöstä sekä luottamustoimista. Myös apurahoja taiteelliseen työskentelyyn ja näyttelytoimintaan sekä matkoihin on saatu. Lisäansiot ovat lisänneet elämänlaatua ja mahdollistaneet yhteistyöprojekteja sekä uusien kokemusten ja kontaktien syntymisen.

Bussipysäkillä, 2013, Antero Laine.
Kuva Pekka Syrjälä/ Kaarisilta.

ERITYISTAIDETOIMINTA

Erityistaidetoiminnan alaan kuuluu kehitysvammaisten, autismin kirjon henkilöiden sekä laaja-alaisia oppimisvaikeuksia omaavien henkilöiden visuaalinen taidetoiminta. Erityistaidetoiminnan käsite tarkoittaa toiminnan rakenteellista tasoa. Itse taiteilijat ja/tai taide ei tarvitse erityis- liitettä. Erityistaidetoimijoiden kirjo on laaja ja toimijoiden hallinnolliset rakenteet sekä toimintatavat poikkeavat toisistaan. Pääosassa on kunnan järjestämä tai ostopalveluna hankittu osallisuutta ja työllistymistä edistävä toiminta, myös järjestöt ja yksityinen sektori tuottavat erityistaidetoimintaa. Lisäksi taidetoimintaa toteutetaan mm. kansalaisopistojen taidekursseina sekä vapaaehtoistyön voimin. Kettuki ry toimii erityistaidetoiminnan alan edunvalvojajärjestönä. (Kettuki 2018.)

Erityistä tukea tarvitseva taiteilija

Erityistä tukea tarvitseva taiteilija voi olla ammatillisen koulutuksen saanut kuvataiteilija. Ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta erityisryhmille tai muuten yksilöllistä tukea tarvitseville opiskelijoille järjestävät Lahdessa Kaarisilta ry yhteistyössä koulutuskeskus Salpauksen kanssa sekä Ammattiopisto Spesia Jyväskylässä. Tutkintonimikeitä ovat kuva-artsaani tai kuvallisen ilmaisun toteuttaja.

Suurimmalla osalla erityistä tukea tarvitsevista taiteilijoista ei ole alan ammatitutkintoa, ja silti he kokevat ammatti-identiteetiksi taiteilijuuden ja heidän työskentelynsä täyttää ammattimaisuuden tunnusmerkit. He työskentelevät säännöllisesti taidestudioissa tai vuosia jatkuneessa vapaa-ajan taideryhmässä. Heillä on useiden vuosien kokemus ammattimaisesta taiteen tekemisestä ja he ovat saaneet ohjausta ja opetusta taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen kentällä toimimiseen. Taiteilijoiden cv:t kertovat pitkästä taiteilijaurasta, johon kuuluu lukuisia yhteisnäyttelyitä, yksityisnäyttelyitä, tunnustuksia, apurahoja ja joillain on teoksia merkittävässä kansallisissa taidekokoelmissa.

On myös taiteilijoita, jotka ovat itseoppineita ja työskentelevät kotoaan käsin. Vain lähipiiri saattaa tietää heidän taiteellisesta lahjakkuudesta. He eivät joko halua osallistua ohjattuun taidetoimintaan tai alueella ei ole sellaista tarjolla.

Halu ilmaista itseään vapaasti taiteen keinoin ja tuoda se muille näkyväksi ja koettavaksi on erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden perimmäinen syy tehdä taidetta. Nämä taiteilijat ovat usein aktiivisia kulttuurin ja taiteen tuottajia ja myös valistuneita taiteen ja kulttuurin kuluttajia.

Kuva GAIA Museum/ Esteban Buhrkall

Erityistaidetoiminnan nykytila

Syksyllä 2018 Kettukin verkostolleen tekemän kyselytutkimuksen mukaan Suomessa on aktiivinen erityistaidetoiminnan yhteisö, jonka toiminta toteutuu sosiaali- ja kulttuurin hallinnonalojen risteyskessä. Taidestudioita on maassamme alle kymmenen ja niissä työskentelee kymmeniä erityistä tukea tarvitsevia taiteilijoita, jotka tekevät taidetta säännöllisesti ammattimaisuuden tunnusmerkit täyttäen. Samaan aikaan sadat erityistä tukea tarvitsevat henkilöt harrastavat taiteen tekemistä ja vähintään yhtä moni hyötyisi taiteen harrastamisesta. Erityistaidetoiminnan saavutettavuus maassamme on heikko ja siinä on suuria alueellisia eroja. Moni potentiaalinen taiteen harrastaja ja taiteen tekijä jää ammattimaisesti ohjatun erityistaidetoiminnan ulkopuolelle. (Kettuki 2018.)

Kuva-artsaenin tai kuvallisen ilmaisun toteuttajaksi valmistuvien taiteilijoiden polut työelämään koulutuksen jälkeen katkeavat toisinaan, koska harvalle erityistä tukea tarvitsevalle taiteilijalle löytyy sopiva paikka, missä jatkaa kuvataiteilijana työskentelyä tuetusti ja siten hyödyntää opittuja taitojaan ja verkostojaan taiteen kentällä toimimisessa.

Taidestudiotoiminta

Suurin osa erityistä tukea tarvitsevista taiteilijoista työskentelee taidestudioissa tai taidetoimintakeskuksissa, jota toteuttavat kunnat tai yksityiset palvelun tuottajat osallisuutta ja työllistymistä edistävänä toimintana. Toimintaympäristönä hyödynnetään laajasti koko taiteen ja kulttuurin kenttää. Yhteistyötä tehdään sekä erityistaidetoiminnan verkoston että yleisesti taiteen kentän ja muiden yhteistyökumppaneiden kesken.

Taidestudiot ovat palvelua tuottavien organisaatioiden ja tekijöidensä näköisiä yhteisöllisen taiteellisen työskentelyn tiloja tai kokonaisias taidetoimintakeskuksia. Taidestudioissa työskentelevien taiteilijoiden määrät vaihtelevat viidestä useaan kymmeneen. Henkilöstön lukumäärä vaihtelee taidestudioissa työskentelevien taiteilijoiden tuen tarpeiden ja määrän mukaan. Henkilöstö koostuu moniammatillisista tiimeistä, joissa toimintaa ohjaavat taiteen- ja sosiaalialan ammattilaiset. Lisäksi joillain palveluntarjoajilla taiteilijoiden tukena on ryhmäavustajia.

Yhteistä olemassa olevien taidestudioiden toiminnalle on palveluntuottajaorganisaation johdon ja henkilöstön sitoutuminen pitkäjänteiseen kehittämissuhteen taidetoiminnan osalta. Palveluntuottajat ovat resursoineet toimintaan palkkaamalla taideohjaajia pysyviin työsuhteisiin, järjestäneet taiteellisen työskentelyn mahdollistavat työtilat olemassa oleviin toimitiloihin tai uusiin tiloihin sekä tehneet hankintoja taiteelliseen työskentelyyn tarvittavien työvälineiden ja materiaalien osalta. Muutamalla taidestudiotoimintaa tuottavalla toimijalla on oma näyttelytila, jossa järjestetään kymmeniä näyttelyitä ja kulttuuritapahtumia vuodessa, lisäksi näyttelyitä järjestetään maksullisissa näyttelytiloissa. Osana toimintaa tehdään myös kansainvälistä yhteistyötä.

Yksikään olemassa olevista taidestudioista ei ole ollut hetkessä valmis. Ensin on kokeiltu taidelähtöistä toimintaa olemassa oleviin rakenteisiin ja onnistuneet kokeilut ovat muuttuneet pysyviksi toimintamalleiksi, vaikuttavaksi palvelutoiminnaksi ja aktiiviseksi toiminnaksi taiteen kentällä valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Monien jo toimivien studioiden innoittajina ovat toimineet kansainväliset esimerkit.

Yksityiskohta Paul Gustafssonin teoksesta; Jättilintu, 2016.
Kuva Pekka Syrjälä/ Kaarisilta.

TAIDESTUDIO-TOIMINTAMALLI

Taidestudiotoimintaa toteutetaan vammaisten henkilöiden osallisuutta ja työllistymistä edistävässä toiminnassa. palveluntuottajina ovat kunnat, järjestöt tai yksityiset vammaispalveluiden tuottajat.

Taidestudiotoiminta vastaa sellaisten palvelun käyttäjien tarpeisiin, joiden vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet ovat visuaalisessa ilmaisussa, haaveilevat taidealan ammatillisista opinnoista tai tarvitsevat tukea kuvataiteilijan ammatissa toimimiseen.

Taidestudiotoiminnan tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä. Keinoina tavoitteiden saavuttamisessa ovat yksilökeskeinen ja tavoitteellinen ohjaus ja valmennus, kuvallista ilmaisua ja taiteilijuutta tukeva toiminta, taiteen kentällä toimiminen ja yhteistyön tekeminen eri yhteisöjen kanssa. Toiminnassa tuetaan palvelunkäyttäjien itsenäisyyttä, yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta.

Ryhmämuotoista toimintaa ohjaavat visuaalisten taiteenalojen ja sosiaalialan ammattilaiset.

YKSILÖLLISET TARPEET, JOIHIN TAIDESTUDIOTOIMINTA VASTAA

Taidestudiossa voi työskennellä samanaikaisesti taiteen tekijöitä, jotka ovat taiteilijaurallaan eri vaiheissa tai tavoittelevat eri asioita.

- Ammattimaisesti taidetta tekevät saavat tukea taiteilijan ammatissa toimimiseen ja uralla etenemiseen.
- Kuvataiteenalan ammatillisista opinnoista kiinnostuneet saavat tukea ja valmennusta opintoihin pääsemiseen.
- Taiteellisesta työskentelystä kiinnostuneet saavat uusia kokemuksia päätöksen teon ja itsetuntemuksen vahvistumisen tueksi.

Taiteen kautta voi löytää omia vahvuuksiaan ja merkityksellistä sisältöä arkeensa. Taiteesta voi tulla myös vapaa-ajan harrastus.

Taidestudiotoiminta tarjoaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin visuaalisen taiteen keinoin. Taiteellisen ilmaisun kautta voi löytää väylä vuorovaikutukseen, mikä edistää uusien sosiaalisten suhteiden syntymistä.

Yhteiset kiinnostuksen kohteet ja vertaisuuden kokemus edistävät uusien merkityksellisten ihmissuhteiden syntymistä ja oman yhteisön löytymistä.

Kuva Esko Tuovinen

Yhteistyöprojektit, taide- ja kulttuuritapahtumien tuottaminen ja niihin osallistuminen tarjoavat uusia kokemuksia, jotka vahvistavat itsetuntemusta sekä uskallusta osallistua ja olla osallinen yhteiskunnassa eri rooleissa ja tapahtumissa.

SUOSITUKSET TAIDESTUDIOTOIMINNAN SISÄLLÖSTÄ

1. Taiteellinen työskentely ja jatkuva oppiminen

Taiteilijoita tuetaan itsenäiseen taiteelliseen työskentelyyn, oman ilmaisun vahvistamiseen ja syventämiseen. Taidestudiotoiminnassa on mahdollista osallistua kursseihin ja teemalliseen taidetyöskentelyyn, jotka edistävät jatkuvaa oppimista ja vahvistavat omaa ilmaisua, motorisia taitoja, ryhmätöitä ja oman toiminnan ohjausta.

2. Kulttuuriin osallistuminen

Taiteen ja kulttuurin kenttä tarjoaa rikkaan toimintaympäristön toteuttaa yksilöllisistä kiinnostuksen kohteista lähtöisin olevaa osallisuutta tukevaa toimintaa. Toiminnassa seurataan ja osallistutaan ajankohtaisiin taide- ja kulttuuritapahtumiin lähiympäristössä ja yhteiskunnassa laajemminkin. Taidemaailman tuntemus sekä taide- ja kulttuurialan ilmiöiden seuraaminen tukevat taiteen kentällä toimimista, ammatillista kasvua ja rikastavat rikastuttavat omaa ilmaisua. Uudet kokemukset edistävät pystyvyyden tunnetta ja osallisuutta.

3. Taidemaailmassa toimiminen ja kulttuurin tuottaminen

Taidestudioissa työskennellään yhteistyössä taidemaailman toimijoiden ja erilaisten yhteisöjen kanssa. Taidestudiot tuottavat kulttuuritapahtumia ja näyttelyitä sekä osallistuvat yhteistyökumppaneiden järjestämiin tapahtumiin. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan myös kansainvälisiin tapahtumiin. Taidemaailmassa toimiminen, tapahtumien tuottaminen ja yhteistyö eri yhteisöjen kanssa vahvistavat taiteilijoiden ammatillista osaamista ja verkostoja. Erilaisissa sosiaalisissa rooleissa toimiminen vahvistaa sosiaalisia taitoja ja itsetuntemusta.

4. Tavoitteellinen valmennus ja ohjaus

Taiteilijat saavat yksilöllistä tukea ja valmennusta sekä ammatillisiin että elämän muihin osa-alueisiin liittyvien tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteellisella valmennuksella ja ohjauksella pyritään siihen, että vammaisten henkilöiden elämäntaidot vahvistuvat ja he voivat elää itsenäisempää ja omannäköistä elämää.

SUOSITUKSET TAIDESTUDIOTOIMINTAAN TARVITTAVISTA RESURSSISTA JA TOIMENPITEISTÄ

1. Työympäristö ja työvälineet

Taidestudio voi olla

- Työ- ja näyttelytila keskeisellä sijainnilla tai hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella.
- Ryhmätyötila ja erillinen työhuone yksilötyöskentelyyn taiteilijoiden työhuoneyhteisössä.
- Osana muuta työ- ja päivätoimintaa, esimerkiksi ryhmätyötila, jossa taiteilijoilla omat työpisteet.

Taidestudiotoiminnan työtiloissa tulee huomioida tiloissa työskentelevien taiteilijoiden määrä ja heidän tuen tarpeet, työturvallisuus, työhyvinvointi, tilojen esteettömyys sekä soveltuvuus taiteelliseen yksilö- ja ryhmätyöskentelyyn.

Esteettömyys

Tilojen esteettömyydellä tarkoitetaan liikkumisen esteettömyyttä mutta myös näkemiseen, kuulemiseen, kommunikaatioon ja sähköiseen viestintään liittyviä asioita. Esteettömyys merkitsee muun muassa palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. (Invalidiliitto 2018.)

Esteettömyys mahdollistaa taiteilijoiden sujuvan ja mahdollisimman itsenäisen osallistumisen taidestudiotoimintaan. Esteettömyys tulee huomioida sekä taidestudion sijainnissa ja toiminnan suunnittelussa että päivittäisen toiminnan ohjaamisessa.

Taiteilijoiden itsenäistä työskentelyä voidaan tukea tilojen jäsentelyllä ja visuaalisella tuella. Tuki voi olla opasteita ja kuvia, jotka ilmaisevat, mitä tilassa on tarkoitus tehdä, mistä välineet löytyvät ja ketkä työskentelevät taidestudioissa. Näkyvälle paikalle sijoitetut päivä- ja viikko-ohjelma kertovat mm. työskentelyn keston ja tauot sekä päivän aikana tai lähiaikoina tapahtuvasta poikkeavasta ohjelmasta tai tapahtumista, joita on tulossa.

Sijainti

Taidestudioissa työskentelevien taiteilijoiden mielestä taidestudion sijainnin osalta tärkeää on luonnonläheisyys, ympäristön moniaistisuus ja kauneus, joka sekä rauhoittaa että inspiroi ja tarjoaa mahdollisuuden työskennellä sekä ulkona että sisällä. Hyvät kulkuyhteydet julkisilla kulkuvälineillä liikkumiseen mahdollistavat taiteilijoiden itsenäisen kulkemisen taidestudioon sekä taide- ja kulttuuritapahtumiin osallistumisen osana toimintaa.

Työtilat

Taidestudiotoiminnan tilana voi olla ryhmätyötila, josta voidaan tarvittaessa rajata sermeillä taiteilijoille omia työpisteitä. Oma työpiste voi olla työpöytä ja säilytyskaluste työvälineille, kuten luonnoskirjoille, keskeneräisille töille ja inspiraatiomateriaaleille. Taiteilijoita tuetaan oman työpisteen valinnassa ja he voivat sisustaa sen mieleiseksi. Oma työpiste mahdollistaa itsenäisemmän työskentelyn ja joidenkin kohdalla ehkäisee aistien ylikuormittumista ja helpottaa keskittymistä omaan työskentelyyn.

Kuvataiteen eri menetelmillä työskentely voidaan huomioida tilasuunnittelussa esimerkiksi siistimmän työskentelyn tiloina ja rouheamman työskentelyn tiloina tai mahdollisuutena muokata tiloja käytettävien menetelmien mukaan.

Kuva GAIA Museum

Taidegrafiikan työskentelyyn tarvitaan erilaisia työvälineitä ja kalusteita kuin keramiikkaan tai kuvanveistoon. Useimmilla kuvataiteen menetelmillä työskennellessä vesipiste on välttämätön ja isot pesualtaat ja märkätyöskentelyn tasot helpottavat ja mahdollistavat monipuolisemman työskentelyn. Taidestudiossa valmiiden ja keskeneräisten teosten ja materiaalien säilytykseen tarvitaan varastotilaa ja säilytyskalusteita.

Taidestudion huonekorkeus on hyvä olla normaalia huonekorkeutta enemmän, joka mahdollistaa suurikokoistenkin teosten tekemisen. Hyvä valaistus ja erityisesti luonnonvalo on taiteellisessa työskentelyssä tärkeää.

Taidestudiossa tulisi olla mahdollisuus vapaamuotoiseen yhdessäoloon, kuten taukojen pitämiseen ja rentoutumiseen.

Työvälineet

Kuvataiteen eri ilmaisuväylien ja eri menetelmillä työskentelyyn suositellaan laajaa valikoimaa laadukkaita ammattilaiskäyttöön tarkoitettuja taiteilijatarvikkeita, jotta taiteen tekijät voivat kokeilla ja löytää omaan ilmaisuun sopivat välineet ja materiaalit. ICT-laitteita ja ohjelmistoja tarvitaan dokumentointiin, tiedonhankintaan, viestintään, tiedottamiseen, verkostoitumiseen, kommunikaation tukemiseen sekä ilmaisullisiin tarpeisiin. Toisaalta monet taiteen tekijät etsivät tietoa ja inspiraatiota teoksiinsa mielellään kirjallisuudesta.

Sopimukset yhteistyöstä

Jotta taidestudiossa työskentely olisi luovuutta ja ilmaisua tukevaa ja turvallista voidaan taidestudioissa työskentelevien kesken laatia sopimus yhteistyöstä.

Kuva Antti Koski

Sopimus voi sisältää esimerkiksi toimintaohjeita yhteisten tilojen työvälineiden käytöstä, yhteistyöstä, päätöksenteosta ja palaverikäytänteistä, työajoista ja luovuutta tukevista sekä hyvinvointia edistävästä tavoista toimia.

2. Henkilöstö ja työnkuva

Tässä julkaisussa ei oteta kantaa taidestudion henkilöstömitoitukseen vaan esitetään suositus, millaista ammatillista osaamista tarvitaan, jotta voidaan tuottaa laadukasta taidestudiotoimintaa.

Vammaispalveluiden palveluntuottaja huolehtii siitä, että sillä on osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan tuottamiseksi riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutettua henkilökuntaa kaikissa tilanteissa.

Suosittelavaa on, että taiteellista työskentelyä ohjaa visuaalisen taiteenalan ammatillisen koulutuksen saanut henkilö. Hänen työparinaan toimii sosiaalialan ammattilainen.

Taidestudiotoimintaa toteutetaan usein moniammatillisissa tiimeissä ja taideohjaajien työnkuva on taide- ja kulttuurialan sekä sosiaalialan risteyksessä toimimisen vuoksi laaja. Taidestudiossa työskentelevällä taideohjaajalla voi olla samanaikaisesti erilaisia rooleja, kuten opettaja, ohjaaja, valmentaja ja mentori.

Taideohjaajan työnkuvaan voi kuulua seuraavia työtehtäviä;

- taiteilijoiden ammatillisen kasvun ja taidemaailmassa toimimisen tukeminen
- näyttelyiden ja tapahtumien tuottaminen
- taiteelliseen työskentelyyn liittyvä taiteilijoiden edunvalvonta
- teosvälitys
- näyttelyiden kuratointi
- taiteilijoiden tukeminen cv:n päivittämisessä ja ammatillisten portfolioiden laatimisessa
- taidestudiotoiminnan suunnittelu ja raportointi
- ryhmänohjaus
- verkostotyö taidemaailman ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa
- omaohjaajana ja tavoitevalmentajana toimiminen
- yhteistyö palvelun käyttäjän verkoston kanssa.

Erityistaidetoiminnan parissa työskentelevien ammattilaisten työn tueksi Kettuki on julkaissut Minna Haverin toimittaman Hyviä kysymyksiä -eettinen erityistaidetoiminta oppaan, jossa on käsitelty laajasti erityistaidetoiminnan kysymyksiä arvopohjaisista käytännönläheisiin aiheisiin. Opas toimii myös perehdytysmateriaalina taideohjaajan työtä tekeville ja se on ladattavissa Kettukin internet-sivuilta.

Asiakaslähtöisyys

Taideohjaajalla tulee olla osaamista tai kiinnostusta kehittää osaamistaan asiakaslähtöisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Asiakaslähtöisyydessä on kyse sosiaalihuollon toiminnan arvoperustasta, jonka mukaan jokainen asiakas kohdataan ihmisarvoisena yksilönä ja palvelut järjestetään

asiakkaan tarpeista lähtien mahdollisimman toimiviksi. Asiakkaan tulee saada tietoa omista oikeuksistaan ja hänen yksilöllinen tilanteensa tulee huomioida.

Taidestudiotoiminnassa huomioidaan taiteilijoiden yksilölliset tarpeet ja toiveet palvelua suunniteltaessa. Taiteilijat ovat mukana kaikessa heitä itseään tai heidän palveluitaan koskevassa päätöksenteossa. Taideohjaajien vuorovaikutustaitojen ja puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien käytön osaaminen tulee vastata asiakkaiden tarpeita. Taideohjaaja tukee asiakkaita mielipiteen ilmaisemisessa, päätöksen teossa, kommunikaatiossa, vuorovaikutustilanteissa, osallistumisessa ja osallisuudessa pyrkimyksenä heidän mahdollisimman suuren itsenäisyyden toteutuminen. Taidestudioissa taideohjaaja ja taiteilija tekevät yhteistyötä. Sujuvan yhteistyön edellytyksenä on luottamus, joka useimmiten syntyy tasavertaisen kohtaamisen myötä.

Taidestudioissa työskentelevät taiteilijat toivovat taideohjaajilta:

- Sitoutumista pitkäjänteiseen työskentelyyn taiteilijan ja hänen verkostonsa kanssa.
- Laajaa kuvataiteen työmenetelmien tuntemusta ja kykyä soveltaa osaamistaan.
- Kykyä huomioida yksilölliset tuen tarpeet.
- Ymmärrystä ja avoimuutta erilaisten ihmisten kanssa työskentelyyn.
- Kykyä keskustella laajasti erilaisista asioista.
- Taiteen tekemisen lisäksi tukea muuhunkin, kuten elämänhallinnan ongelmiin, haastaviin sosiaalisiin tilanteisiin itsenäisemmän elämän taitojen harjoitteluun.

Taiteilijoiden mielestä hyvä taideohjaaja on joustava, auttavainen, lempeä, ymmärtäväinen ja hyväntuulinen. Taideohjaaja arvostaa, kuuntelee, neuvoa ja rohkaisee taiteilijaa.

Taiteellisen työskentelyn ohjaaminen ja mentorointi

Taideohjaaja toimii taiteilijan ohjaajana ja mentorina taiteellisen prosessin kaikissa vaiheissa, joita ovat ideointi- luonnostelu-, työskentely-, ja viimeistelyvaihe. Taideohjaajan tehtävä on tukea taiteilijan mahdollisimman itsenäistä taiteellista työskentelyä ja oman ilmaisun vahvistamista.

Mentorointi tarkoittaa toimintatapaa, jossa kokeneempi taiteen tekijä siirtää tietoa ja osaamista kokemattomammalle. Taideohjaaja tukee ja edistää taiteilijan työtä yhdessä keskustellen.

Taideohjaajalla tulee olla kuvataiteilijan ammatillista osaamista ja tietoa sekä työvälineitä, jotta hän voi huomioida taiteilijoiden yksilölliset tuen tarpeet ja vahvuudet taiteellisessa toiminnassa. Taiteellisessa työskentelyssä taiteilijat saattavat tarvita tukea esimerkiksi siirtymävaiheissa, työskentelyn aloittamisessa ja lopettamisessa, toiminnan ylläpitämisessä, toimintojen automatisoimisessa, ongelman ratkaisussa ja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Jäsenelty ympäristö ja toiminta sekä visuaalinen tuki helpottavat tavoitteiden saavuttamista ja itsenäistä suoriutumista.

Kuva Petteri Vehmanen/ Autismisäätiö

Taidestudiotoiminnassa taideohjaajat ohjaavat yksilöllisen taiteellisen työn lisäksi kursseja ja teemallista taidetyöskentelyä, joissa taiteilijat voivat tutustua erilaisiin materiaaleihin, tekniikoihin tai kuvallisen ilmaisun perusteisiin. Joissakin taidestudioissa vierailee taiteilijoita tai muita taide- ja kulttuurialan ammattilaisia opettamassa kursseja tai ohjaamassa taiteellisia yhteistyöprojekteja. Kurssikokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa taideohjaajilta vaaditaan taiteenalan teknistä ja tiedollista osaamista, pedagogista osaamista ja ryhmänohjaustaitoja.

Tuki kulttuuripalveluihin ja tapahtumiin osallistumiseen

Taidestudiotoiminnassa osallistutaan aktiivisesti yhteiskunnan tarjoamiin ajan-kohtaisiin kulttuuritapahtumiin. Taidemaailman tunteminen ja kulttuuritapahtumien seuraaminen kuuluvat taideohjaajan työnkuvaan. Onnistunut näyttely tai muuhun kulttuuritapahtumaan osallistuminen vaatii yhdessä suunnittelua, tuettua päätöksentekoa ja ennakointia.

Tuki taidemaailmassa toimimiseen ja kulttuurin tuottamiseen

Taideohjaajat tukevat taiteilijoita taidemaailmassa toimimiseen, näyttelyiden ja tapahtumien tuottamiseen sekä yhteistyön tekemiseen.

Taiteilijat saavat tukea:

- Yhteistyökumppaneiden kanssa viestintään ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.
- Tapahtumiin liittyvään tiedotusmateriaalin ja some-päivitysten tekemiseen.

- Taiteilijan cv:n ja portfolion tekemiseen.
- Taidekilpailujen, näyttelyiden ja apurahojen hakuprosesseihin.
- Näyttelyiden ja tapahtumien rakentamiseen ja ripustamiseen.
- Näyttelyiden avajaisten järjestämiseen.

Tavoitteellinen valmennus ja ohjaus

Taidestudiotoiminnassa vammaisten henkilöiden saama palvelu ja tuki ei kohdennu pelkästään taiteilijuuden tukemiseen ja ammatillisten tavoitteisiin saavuttamiseen. Tavoitteellinen valmennus ja ohjaus tarkoittavat tuen saamista omien tarpeiden ja haaveiden mukaisten tavoitteiden asettamiseen, suunnitelmien tekemiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteet voivat olla ammatillisia tai elämän muihin osa-alueisiin liittyviä haaveita. Tavoitteellista valmennusta ja ohjausta tehdään yhdessä taiteilijan ja hänen verkostonsa kanssa ja sillä pyritään siihen, että vammaisten henkilöiden elämäntaidot vahvistuvat ja he voivat elää itsenäisempää ja omannäköistä elämää.

Edunvalvonta ja teosvälitys

Taidestudiotoiminnassa tarvitaan sopimuksia taiteen välitystoiminnasta eli teosmyynnistä. Taidestudioissa toimivien taiteilijoiden pääasiallinen tulo on työkyvyttömyyseläke ja he saavat lisäansioita mm. teosmyynnistä, erilaisista tilaustöistä, luottamustoimista ja ohjaustyöstä sekä apurahoista. Taideohjaajien tehtävä on toimia taiteilijan edunvalvojana taiteelliseen toimintaan liittyen. Taidestudiot huolehtivat taiteilijasopimusten ja näyttelysopimusten tekemisestä taiteilijan ja taidestudiotoimintaa toteuttavan palveluntarjoajan kesken, tukevat taiteilijoita teosten hinnoittelussa ja huolehtivat tekijänoikeuksien toteutumisesta ja tukevat tarvittaessa apurahojen hakemisessa.

Kuva Marko Junttila

Taiteilijasopimuksessa tulee käsitellä näyttelyiden järjestämiseen ja tiedottamiseen liittyvää tehtävänjakoa, kuvaus- ja julkaisulupia sekä teosmyyntiä. Sopimuksessa sovitaan miten tehtävät jakautuvat taidestudiotoimintaa tarjoavan palveluntuottajan, taideohjaajan ja taiteilijan välillä ja miten teosmyynnistä saatu tuotto jakautuu taiteilijan ja taidestudiotoimintaa tuottavan palveluntuottajan välillä. Erityistaidestudiotoimintaa varten ei ole valmiita sopimus pohjia vaan jokainen palveluntuottaja laatii oman taiteilijasopimusmallin ja huolehtii sopimusten tekemisestä taiteilijoiden kanssa. Lähtökohtana on, että käytännöt järjestetään siten, että toimitaan kuten kenen tahansa taiteilijan kanssa. Kettuki suosittelee Suomen Taiteilijaseuran laatimien sopimus pohjien käyttämistä.

3. Toimintasuunnitelma ja rahoitus

Toimintasuunnitelma

Palvelua tuottavan organisaation arvojen ja strategisten painopisteiden on suositeltavaa ohjata myös taidestudiotoiminnan toimintasuunnitelman tekemistä. Toimintasuunnitelma tehdään yhteistyössä taiteilijoiden ja taideohjaajien kanssa. Toimintasuunnitelma määrittelee taidestudion yhteiset tavoitteet vuositasona.

Toiminnan tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet asetetaan näkyville yhteisiin tiloihin esim. vuosikelloon, joka on esillä taidestudioissa. Vuosikelloon kirjatut tapahtumat ohjaavat toimintaa viikkotasolla. Jokaisen taiteilijan kanssa laaditaan myös oma viikko-ohjelma ja lyhyen sekä pitkän aikavälin tavoitteet.

Rahoitus

Vammaispalvelut ovat kunnan sosiaalipalvelua ja ovat palvelun käyttäjille ilmaisia. Toimintaan osallistumisesta ei voida periä palvelun käyttäjiltä osallistumis- tai materiaalimaksuja.

Taidestudiotoiminnan käynnistämässä kustannuksia tulee taideohjaajien palkkaamisesta, työtilojen muokkaamisesta taiteelliseen työskentelyyn sopiviksi sekä taiteelliseen työskentelyyn tarvittavien työvälineiden ja materiaalien hankinnasta ja myöhemmin näyttelyiden ja tapahtumien järjestämisestä.

Olemassa olevissa taidestudioissa malleja henkilöstön rakenteesta on useita. Taidestudioissa työskentelee erilaisia taidealan koulutuksen saaneita ammatillisia taideohjaajia sekä osa-aikaisesti että toistaiseksi voimassa olevissa kokoaikaisissa työsuhteissa. Taideohjaajat vastaavat oman vastuualueensa palvelutoiminnan toteuttamisesta yhteistyössä sosiaalialan henkilöstön kanssa.

Taideohjaajien pysyvät työsuhteet mahdollistavat pitkäjänteisen taidestudiotoiminnan kehittämistyön sekä jatkuvuuden ja juurtumisen osaksi osallisuutta ja työllistymistä edistävää toimintaa. Taidestudiotoiminnan vaikutukset kuten tuen tarpeiden väheneminen, elämän taitojen ja ammatillisten taitojen lisääntyminen näkyvät usein vasta muutaman vuoden intensiivisen työskentelyn jälkeen.

Laadukkaan toiminnan ja henkilökunnan työhyvinvoinnin varmistamiseksi suositellaan, että asiakastyöhön käytettävä aika on 80 % työajasta ja 20 % työajasta käytetään toiminnan valmisteluun, suunnitteluun ja verkostotyöhön.

Taidestudio voidaan perustaa olemassa oleviin tiloihin ja laajentaa toimintaa palvelun käyttäjien tarpeiden mukaan. Työpöydät, tuolit ja maalaustelineet riittävät toiminnan aloittamiseen. Materiaalien ja työvälineiden hankinnassa huomioidaan taiteilijoiden yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä mieltymykset ja laatu. Laadukkaita ammattilaiskäyttöön tarkoitettuja kuvataiteilijan työvälineitä ja materiaaleja myyvät taiteilijatarvikkeisiin erikoistuneet myymälät ja nettikaupat.

4. Näkyvyys ja yhteistyö

Taiteilijan työhön kuuluu valmiiden teosten ja taiteellisen työn esille tuominen erilaisissa näyttelyissä, tapahtumissa ja tiedotuskanavissa. Taidestudiot tuottavat itse tapahtumia ja näyttelyitä ja osallistuvat muiden järjestämiin tapahtumiin. Taidestudioilla on usein omat facebook-sivut ja instagram-tili, joilla voi kertoa toiminnasta ja tiedottaa tulevista tapahtumista. Taiteilijoita voi tukea esimerkiksi oman blogin pitämisessä tai näkyvyydessä muilla kanavilla.

Taidestudiotoiminnassa on suositeltavaa tehdä yhteistyötä erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyökumppanit voivat olla taidestudion lähiympäristöstä, erityistaidetoiminnan alalta tai laajemmin taiteen ja kulttuurin kentällä toimivia yhteisöjä tai muita tahoja.

Kuvataiteen kenttä on taiteilijoiden ammatillinen toimintaympäristö ja se kattaa laajasti alan erilaiset toimijat. Kuvataidekentän toimijoilla on jokaisella oma tärkeä roolinsa ja ne tekevät keskenään yhteistyötä. Näyttelyiden järjestäjät mahdollistavat sen, että yleisö näkee kuvataidetta. Taiteilijajärjestöt valvovat kuvataiteilijoiden asemaa ja tuovat taiteilijat yhteen. Taiteen ystävät voivat omalla panoksellaan edistää suomalaista kuvataide-elämää. Lisäksi kuvataiteen kenttään kuuluu kuvataiteen opetus, työhuoneet ja tekijänoikeuksia valvova järjestö. (Suomen Taiteilijaseura 2014.)

Erityistaidetoiminnan alan muut toimijat sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti ovat yhteistyökumppaneita, joiden kanssa taiteilijoiden ja alan näkyvyyttä voidaan edistää ja kehittää erilaisissa tapahtumissa ja projekteissa. Kettukin www-sivuilta löytyy valtakunnallisten ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden yhteystietoja. Monet erityistaidetoimijat kuuluvat alan eurooppalaiseen yhdistykseen, European Outsider Association, EOA.

Yhteistyö tarjoaa taiteilijoille mahdollisuuksia toimia erilaisissa sosiaalisissa rooleissa sekä lisää osallistumisen ja osallisuuden kokemuksia yhteiskunnassa. Yhteistyö voi olla projekteja, näyttelyitä, kehittämistyötä, taidealan opiskelijoiden työharjoittelua, ohjaustyötä ja mentorointia. Lähiympäristön yhteis-

Kuva GAIA Museum/ Esteban Buhrkall

työkumppanuuksia voivat olla esimerkiksi päiväkodit, koulut, oppilaitokset, kahvilat, kirjastot ja muut julkiset tilat, jotka voivat toimia näyttely- ja tapahtumatiloina.

KUVATAITEILIJAN AMMATISSA TOIMIMINEN

Kuvataiteilijan teos voi olla maalaus, veistos, kuva tai jokin muu kuvataiteos. Konkreettisen teoksen taiteilija toteuttaa valitsemillaan välineillä, materiaaleilla ja tekniikoilla. Monesti teoksissa yhdistellään eri tekotapoja. Kuvataiteilijan työ on hyvin yksilöllistä, ja jokainen taiteilija kehittää omat työskentelymenetelmänsä, aihemaailmansa ja näkemyksensä. Ideat töihin voivat syntyä nähdystä, koetusta, kuvitellusta tai niiden yhdistelmästä. Keskeinen edellytys kuvataiteilijana toimimiselle on ilmaisun halu. Taiteellisessa työssä tarvitaan uskoa omaan kykyyn, pitkäjännitteisyyttä ja paineensietokykyä. Kuvataiteilijalta vaaditaan taiteellista ja visuaalista lahjakkuutta sekä kädentaitoja. Luovassa työssä on hallittava erilaiset materiaalit ja tekniikat. Näiden ylläpitäminen vaatii jatkuvaa työskentelyä.

Taiteellisen työskentelyn myötä taiteilijalle syntyvät hänelle keskeiset aiheet ja teemat sekä persoonallinen ilmaisutapa, joka ilmenee taiteilijan käyttämässä kuvakielessä, aihevalinnoissa, työskentelytavoissa, tekniikassa jne.

Näyttelyaikataulut rytmittävät kuvataiteilijan elämää. Galleriat ja museot suunnittelevat näyttelynsä pitkälle etukäteen. Näyttelytöiden tekeminen ja kokoaminen saattaa kestää useita kuukausia.

Ammattillisen tunnustuksen saaminen voi kestää hyvinkin kauan, mutta taide-
teosten myyvyys tai menestys on harvoin taiteilijalle varsinainen päämäärä, vaan taiteellinen työ itse. Siitä huolimatta myynti, yleisön reaktiot ja kritiikki ovat tärkeää palautetta taiteilijalle.

Vaikka kuvataiteilijan työ onkin ns. vapaata, taiteilijan toimintaedellytyksiin vaikuttavat monet tekijät. Näitä ovat esimerkiksi apurahajärjestelmä, toiset kuvataiteilijat, taiteen välittäjät, galleristit, kriitikot ja yleisö sekä joukko taidealan sisäisiä vaikuttajia, kuten taidehistoria, kuvataiteen eri tyylisuunnat ja tämänhetkiset virtaukset.

Ammattitaiteilijalta edellytetään käytännössä koulutusta tai ammattiliittoon kuulumista sekä näyttelyihin osallistumista tai muuta näyttöä osaamisestaan. Itseoppineen ja ammattiliittoihin kuulumattoman taiteilijan voi olla vaikea saada Suomessa jalansijaa taide-elämässä ja tunnustusta työstään.

Taiteilijan toimeentulo

Kuvataiteilijoille ei ole valmiita työpaikkoja, joihin työllistyä toisin kuin useimmilla muilla aloilla. He työskentelevät pääsääntöisesti vapaina taiteilijoina tai freelancereina. Kuvataiteilijoiden toimeentulo muodostuu yleensä tai-

teellisesta työstä (esim. teosten myynnistä), palkkatyöstä, joka vaatii oman taiteenalan tuntemusta (esim. opetustyö) ja apurahoista. Ansiotaso nousee yleensä iän ja julkisen tunnustuksen myötä, mutta silti vain harvat tulevat toimeen pelkästään taiteellisella työllään. Useimmilla on jokin muu työ toimeentulon turvaamiseksi.

Galleristeilla ja taiteen välittäjillä sekä tuttavilla on merkityksensä teosmyynnin edistämisessä. Teosmyyntiin vaikuttaa myös julkisuudessa näkyminen ja kilpailuihin osallistuminen. Lisäksi taidelainaamot, kuvataidejärjestöt ja -yhdistykset sekä taiteilijaseurat ovat tärkeä väylä teosmyyntiin.

Taiteellisen työn tekemisestä aiheutuu huomattavia kustannuksia, sillä kuvataiteilijat tarvitsevat erinäisiä materiaaleja ja välineitä riippuen kuvataiteen lajista. Myös näyttelyiden järjestämisestä tulee kuluja; esim. näyttelytilan vuokra, mainonta, teosten vakuutukset ja kuljetukset. Taiteilija tarvitsee myös riittävän suuren ja valoisan työtilan, jossa mahtuu säilyttämään materiaalit ja työvälineet ja johon voi varastoida valmiit työt.

Apurahat ovat oleellinen osa kuvataiteilijoiden toimeentuloa. Taiteilija voi hakea apurahoja ammattinsa harjoittamiseksi ja siitä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Valtiolla, kunnilla sekä eri säätiöillä ja rahastoilla on omat apurahansa ja kriteerinsä niiden myöntämiseen. (Ammattinetti 2018.)

Lyhyesti ja selkeästi

Jokaisella ihmisellä on oikeus tehdä taidetta.

Joillekin taide on harrastus.

Moni erityistä tukea tarvitseva henkilö on kiinnostunut taiteen tekemisestä enemmän ja haluaisi tehdä taidetta työnä.

Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä on mahdollisuus tehdä taidetta työnä vain joillakin paikkakunnilla Suomessa.

Tässä julkaisussa esitellään taidestudiotoimintamalli.

Tavoitteena on, että mallin avulla vammaispalveluihin kehitetään lisää taide- ja kulttuurilähtöistä toimintaa.

Malli on tehty yhteistyössä erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden ja taideohjaajien kanssa.

Vammaispalvelut pitää suunnitella yksilön tarpeiden näkökulmasta.

Taidestudiotoiminnan suunnittelussa on otettu mallia

Työn ja päivätoiminnan valiokunnan laatimista laatukriteereistä.

Taidestudiossa voi työskennellä taiteilijana

ja tehdä yhteistyötä monien toimijoiden kanssa.

Taidestudiossa taiteilija saa tukea,

opetusta ja ohjausta taiteen tekemiseen.

Julkaisussa kerrotaan siitä,

millaisia vaikutuksia taiteen tekemisellä voi olla.

Moni taiteilija on pystynyt taiteen avulla ilmaisemaan itseään,

saanut uusia ystäviä ja mahdollisuuksia.

Tässä julkaisussa kerrotaan myös kuvataiteilijan työstä ja erityistaide-toiminnasta.

Kysy lisää kulttuurisista oikeuksistasi ohjaajaltasi tai tukihenkilöltäsi.

Taide kuuluu myös sinulle!

LÄHTEET JA LINKIT

Kuvataide ammattialana, taiteilijan työnkuva ja toimeentulo:

Ammattinetti 2018. Luettavissa osoitteesta

http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/3/84_ammattiala

Esteettömyys:

Invalidiliitto 2018. Esteettömyys.

<https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/liikkumisen-tuen-palvelut/esteettomyys>

Kettuki ry, erityistaide-toiminnan edunvalvojajärjestö.

Tietoa erityistaide-toiminnasta ja toimijoista:

<https://kettuki.fi/>

Erityistaide-toiminnan alan kehittämiskyselyn yhteenveto.

<https://kettuki.fi/news/227/89/Erityistaide-toiminnan-kehitt%C3%A4miskyselyn-tulokset>

Haveri, Minna. 2016. HYVIÄ KYSYMYKSIÄ – eettinen erityistaide-toiminta. Kettuki ry. Hämeenlinna.

https://kettuki.fi/uploads/files/KETTUKIN_eettinenopas_hyvia_kysymyksi%C3%A4_WEB.pdf

Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa:

OKM 2018. Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden

parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161228>

Yksi tekijöistä. Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit:

Roponen, Marjaana (toim.) 2017. Yksi tekijöistä- Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit. Kehitysvammaliitto ry ja KVANK – Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta. Helsinki: Arkmedia.

<http://verneri.net/yleis/sites/default/files/dokumentit/pdf/yksi-tekijoista-verkko.pdf>

Suomen Taiteilijaseura edistää suomalaista kuvataidetta, valvoo kuvataiteilijoiden ammatillisia ja sosiaalisia etuja sekä kasvattaa yleisön kiinnostusta kuvataiteisiin. Sivustolla paljon tietoa mm. kuvataiteilijan työhön liittyen ja työn tueksi:

<https://artists.fi/>

Tutkimustietoa taiteen vaikutuksista hyvinvointiin ja terveyteen:

Sitra 2017. Taiteen ja kulttuurin vaikutukset sosiaaliseen hyvinvointiin.

<https://media.sitra.fi/2017/11/21095355/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-sosiaaliseen-hyvinvointiin-tietokortti.pdf>

Sitra 2017. Taiteen ja kulttuurin vaikutukset terveyteen.

<https://media.sitra.fi/2017/11/21100218/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen-tietokortti.pdf>

Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta:

<https://www.verneri.net>

KETTUKI
YHDENVERTAINEN TAIDE